

2013. szeptember 19. – **A hidegháború után a nagyhatalmak küzdelmét a civilizációk küzdelme váltja fel, a jövő konfliktusai pedig többé nem politikai ideológiákon, hanem kulturális (elsősorban vallásbeli) különbségeken alapulnak majd.**

Az emberi jogok terjesztésére az iszlám esetében nincs sok esély.

Tanulság: a „fundamentalizmusok összecsapása” (iszlámizmus és az amerikai protestáns fundamentalizmus) valóban civilizációs konfliktust eredményez.

Samuel P. Huntington: A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása. Budapest, 2001, Európa Könyvkiadó.

A huszadik század a világháborúzás évszázada néven kerül be a történelembe, ha nem is pontosan követi a naptári évszázadot. 1914-től már csak egy év hiányzik a kerek számhoz, a Szíria ellen tervezett háborúval viszont kikerekedik olyan évszázaddá, amelyben egy töredék olyan évet sem tudunk megjelölni, amikor a Föld lakói mentesültek a háború zajától. Az emberiség fejlődéstörténetének csodálatos tempójában a népek békés együttélésének eszméje nem tartott lépést a fejlődéssel, ellenkezőleg éppen az ipar lendületével fejlődő haditechnika lehetőségei hevítik a hódító szándékot a jobb és jobb fegyverek alkalmazására. Ismeretes, hogy a háborús erőfeszítés további lendítőerőként gyorsítja a műszaki tudományokat, a sok sebesülés az orvostudományt, a hadicél a nukleáris energia alkalmazását – jöllehet békés célokra is. De ez ne adjon erkölcsi felmentést a háborúk tervezőinek. Szerény számítás szerint is ötvenmillió ember erőszakos elpusztítása túl nagy ár azért a gyorsított tempóért, elvégre hova rohanunk? Mindamellet meg kell állapítani, hogy ebben a háborús évszázadban minden civilizációs továbblépés a háborús helyzetekhez idomult, így életrendünk ilyen torz állapotával alkalmatlanná válna egy olyan fordulat esetében, amikor megszűnnek a háborús idők megszokott igényei. Más szóval: mindent meg kellene változtatni, ha „kitörne” a béke. Egy példa: ha az Egyesült Államok hadiipara egy szép napon nem kapna többé megrendelést, az ország teljes gazdasági rendje összeomlana. És nemcsak az Egyesült Államoké.

Nem új dologról szólunk, már az első világháború is nagyhatalmi vetélkedés volt, aminek eredményességéhez 22 millió európai ember halála kellett. A háborúban szembenálló minden nép minden harcolója úgy tudta, hogy hazáját védi, és hitte, hogy a vele szemben harcoló embertársa neki ellensége. Nem tudta, hogy valahol számolják vére profitját.

Van egy másik vetülete is ennek a mi huszadik századi történetünknek, ami igazán csak mostanában mutatkozik meg teljes egészében. Ez pedig a hitelvek szerepe és ereje a mai világ eseményeiben. Mi európaiak azzal áztatjuk magunkat (ez főleg a kontinens nyugati felére érvényes), hogy kiemelkedtünk az egyházak szűk szemléletvilágából egy magasabb szintre, ahonnét tisztábban látjuk emberi létünk értelmét és célját. Ez a reneszánszban fogant, de a francia forradalomban érlelődött önteltség hozta létre a kiiktatott vallásosság helyén a politikai ideológiák által gerjesztett pártoskodást, ami immár a társadalom osztályait állítja szembe egymással. És most – mi felvilágosodott európaiak – azt látjuk, hogy a rajtunk kívülálló világ mit sem tud a felvilágosult szekuláris gondolkodásról, valóságos vallásháború dúl most éppen a közel-keleti térségben, ókori-középkori hitelvi türelmetlenséggel.

A muzulmán arabok lakta területek hitelví surlódások ellenére is mozdulatlan világát felzavarták a gyarmatosítók, és a kőolaj emelkedő fontossága arányával szaporodtak a fegyveres konfliktusok, nemcsak távoli hatalmakkal, de egymás közt is. Megjelent az első világháború egyetlen győztese is a térségben. Ma már az Egyesült Államok tengeri flottája vigyázza a világ

kialakult rendjét, hatalmi békéjét. Kivéve a Közel-Keletet, ahol az Egyesült Államok meglepő következetességgel és szívóssággal átrendezést vállalt, fegyveres, gazdasági és politikai beavatkozással.

„A közhiedelemmel ellentétben a vallás kezdetektől kiemelten fontos szerepet játszik az amerikai politikában, identitásban, kultúrában. Meghatározza a nemzet karakterét, formálja az amerikaiak világról alkotott képét, befolyásolja, hogyan reagálnak a határaikon túl zajló eseményekre. Egyszerre kölcsönzi a kiválasztottság érzését és a küldetéstudatot arra, hogy eredményeiket és értékeiket a világ más területein is elterjesszék. Természetesen ezekben az alapértékekben nem minden amerikai hisz, ám éppen elegendő ahhoz, hogy napjainkban ez a jellemvonás legyen a legnagyobb hatással az Amerikáról alkotott képre, bel- és külföldön egyaránt.” (Forrás: Vallás és amerikai külpolitika. Religion and US Foreign Policy by Walter Russell Mead, Foreign Affairs, September / October 2006.)

Az ismertetésből megtudjuk, hogy miért kiemelt fontosságú az Egyesült Államok számára a zsidó állam: „Izrael támogatásának esetében az evangelizációs befolyás erősítette a zsidó állam melletti elkötelezettséget. Az amerikai protestáns cionizmus valójában nagyobb múltra tekint vissza magánál a modern zsidó államnál is. Az evangelizációs mozgalmak már a XIX. században igyekeztek nyomást gyakorolni az akkori vezető politikusokra egy a Szent Földön alapítandó zsidó állam létrehozása érdekében. Ezek a vallási csoportok egyrészt vallják, hogy a kereszténység képviseli az egykori Izrael valódi örökségét, és Isten kívánságát. Ám a zsidó nép további fontos szerepében is meggyőződéssel hisznek, s létük biztonságát feladatnak tekintik. Intenzíven támogatják Izraelt, ahogyan tették s teszik ezt Amerika liberális keresztényei is. Ám más szemszögből: míg a liberálisok a nemzeti szabadságmozgalmak általános híveként (nem véletlen, hogy részükről a palesztin mozgalom is rohamosan növekvő népszerűségnek örvend), addig az evangelizációs egyházak egy bibliai nép támogatásaként.”

További kérdés, hogy miért megy el a végsőig az amerikai támogatás Izrael részére? Amerika a protestantizmus tarka képét mutatja. Közel-keleti politikájának jellege fundamentalista, megfelelően beleépül a környezetbe. Lexikoni forrás szerint a fundamentalista elnevezés olyan mozgalomra utal, amely törekszik visszatérni az adott vallás vagy szubkultúra eredeti alapjaihoz, alapelveihez, vagy legalábbis ahhoz, amit a mozgalom résztvevői annak tartanak. A kereszténység mai fundamentalistái az „újjászületett”, „bibliahívó” protestánsok, akik magukat a „fővonalbeli”, „liberális”, „modernista” protestánsoktól választják el.

A vallásos fundamentalisták számára az általuk szentnek vélt írások az Isten hiteles szavát jelentik. A fundamentalista hitek alapját az a kettős hitelv képezi, hogy Isten pontosan kinyilvánította szent akarát prófétáinak, és hogy annak a megjelentetésnek megbízható és pontos dokumentumai a hagyományok töretlen láncolatán át jutottak el korunkba. Mivel a Szentírás az Isten szava, szerintük senkinek sincs joga azt megváltoztatni, vagy azzal egyet nem érteni, így a (benne hívó) népek kötelesek az Isten szavának engedelmeskedni. E nézőpontra a vonzóereje egyszerűségében rejtőzik: az embernek azt kell tennie, amit Isten mond.

A vallásos fundamentalistáknak – csaknem minden vallásban – gyakran erős politikai öntudatuk van, azaz úgy érzik, hogy a törvénynek és a kormánynak kötelessége azt az életformát elismerni, amit ők Isten által elrendeltnek és szent írásaikban megjelöltek hisznek. Szerintük az állam Isten alárendeltjének kell hogy tekintse magát. Az amerikai politika szemléleti tágassága adja, hogy közel-keleti vonatkozásban az ószövetségi bibliát követi, míg egyéb tájakon a neoliberalizmust hirdeti és erőlteti.

Ismét egy lexikon-idézet: – Az 1970-es évek óta, uralkodó gazdasági elméletként, a

neoliberalizmus vette át a keynesianizmus helyét a Nyugat ideológiájában és gazdaságpolitikájában. Ez vált fokozatosan az amerikai kormány kezében azzá az eszközzé, amellyel rá kívánta erőszakolni a maga hegemoniáját a világ többi részére, véghezvinni békés forradalmát a szocialista országokban, megvalósítani a fejlődő országok újgyarmatosítását. A modern gazdaságtörténetben nem volt még egy olyan gazdaságpolitikai iskola, amely oly nagy hatást gyakorolt volna a nemzetközi politikai és gazdasági környezetre, mint a neoliberalizmus. A fundamentalista arra törekszik, hogy a politikát rendeljék alá a világnézetnek. A néhai Golda Meír miniszterelnök, amikor nemzetközi fórumokon bírálta rasszizmusáért, a palesztinok elnyomásáért és kisemmizéséért, így szólt: „Izrael nem más, mint maga az Úristen által tett ígéret beteljesedése. Ezért egyszerűen nevetséges bármiféle nemzetközi jogról, törvényről és jogszerűségről elszámoltatni Izraelt”. A gyakorlat azt mutatja, hogy az amerikai politika tiszteletben tartja ezt a szemléletet – kivételesen és természetesen csak Izrael esetében. A felvilágosodással kiiktatott vallások helyébe nem valamiféle magas intellektus költözött az emberek tudatába, ami feleslegessé tette volna mindazt, amit előbb a vallás nyújtott, hanem érdekekre alapított politikai irányzatokat tettek meg követendőnek. Érdekes, hogy a kommunista, szocialista, anarchista és hasonló politikai mozgalmak és pártok míg Európában annyira elszaporodtak, Amerikában nem találtak talajra. A magyarázat abban rejlik, hogy utóbbi népességének életében nagy szerepe volt az egyházaknak. Nagy kivétel volt Oroszország, ahol a kommunizmus pártállamot hozott létre, noha a nép életében a vallásnak ugyancsak nagy szerepe volt. Amerika viszont ontotta a kommunistákat, marxistákat egyetemeiből, és pénzelte bankjaiból a világ bármely része számára.

Amerika politikai malmait lassan őrölnék, azt követően, hogy Európában bealkonyodott a kommunizmusnak–szocializmusnak (államaikkal jól lehetett üzletelni) az ideológiai űrt betöltötte a nemzetközi nagytőke kedvenc ideológiája, a neoliberalizmus, ami azonos az amerikai szisztémával, amit ott neokonzervativizmus-nak (neokon-nak) neveznek. Ennek elfogadását követeli meg Amerika Európától, míg a Közel-keleten a „demokráciát” terjeszti fegyverrel, és vallási hevülettel, bibliás lélekkel vállalja a feladatot az Írás beteljesítését. Arrafelé, a vallások ősi földjén, minden Isten nevében történik.

John Kerry amerikai külügyminiszter a vilniusi tanácskozáson találkozott az Európai Unió 28 államának ott összegyűlt külügyminisztereivel. Az EU-külügyminiszterek mellett foglaltak állást, hogy az augusztus 21-i damaszkuszi vegyifegyver-támadásra egyértelmű és határozott választ kell adni Szíriának. A miniszterek ugyanakkor arra szólították fel Washingtonot, hogy a tervezett katonai csapást ne hajtsa végre a vegyi fegyverek alkalmazásáról készített ENSZ-szakértői jelentés nyilvánosságra hozatala előtt.

A Los Angeles Times a témával kapcsolatos cikkében úgy fogalmazott, hogy az Egyesült Államok „új diplomáciai úttorlaszba ütközött”. Emlékeztetett arra, hogy az uniós miniszterek megállapítása szerint a nemzetközi közösség nem maradhat tétlen a vegyi fegyverek bevetése után, ugyanakkor az EU John Kerry jelenléte ellenére sem kívánt támogatni egy katonai beavatkozást az ENSZ jóváhagyása nélkül.

A Le Monde című francia napilap pedig arról írt, hogy közvélemény-kutatások szerint Európában és az Egyesült Államokban is jelentős mértékű a katonai beavatkozás ellenzése. A cikk szerint azoknak a kormányoknak, amelyek támogatják a katonai műveletet, nagyobb figyelmet kellene fordítaniuk arra, hogy parlamentjüket és lakosságukat meggyőzzék a beavatkozás értelméről.

John Kerry üdvözölte az EU külügyminiszteri értekezlet záródokumentumát. „Nagyon hálásak

vagyunk a mai találkozóról kiadott, Szíriára vonatkozó nyilatkozatért, amely erőteljes nyilatkozat az elszámoltathatóság szükségességéről” – mondta az amerikai miniszter, miután találkozott európai uniós kollégáival. Más kérdésről szólva ugyanakkor lebeszélni igyekezett az európaiakat arról az új EU-irányvonalról, amely bojkottot hirdet a megszállt palesztin területeken törvénytelenül létesült zsidó telepekkel szemben.

Néhány vélemény:

Nógrádi György biztonságpolitikai szakértő szerint kemény amerikai támadás esetén Szíria komoly csapásokat mérhet Amerika térségbeli szövetségeseire, Irán pedig polgárháborús állapotba taszíthatja az öböl menti államokat. Ha Szíria szétesik, Nógrádi szerint libanoni, török és szaúdi érdekek nyerhetnek teret. A népi társaság veszélye valóban fennáll, hiszen a felkelők „Irtuk ki az alavitákat és a keresztényeket!” jelszavakkal indultak harcra, és eddig 450 ezer kereszténynek kellett elmenekülnie az országból.

Ha Aszad megbukik, Szírián úrrá lesz a káosz – foglalta össze a helyzetet Gazdik Gyula Közel-Kelet-szakértő.

A The New York Times-ban megjelent cikk szerint a kormányerők ellenőrzése alól kikerült területeken köztörvényes bűnözők garázdálkodnak, és anarchia uralkodik.

Recep Tayyip Erdogan török kormányfő számára létkérdés lenne egy győztes háború, amely során bevonulhatna akár a szír határ mentén követelt területekre. Ugyanakkor kérdés, hogy hova tér haza a több mint kétmillió szír menekült, akik ellepték a vízben igen szegény Jordániát és Libanont. Emellett a többi szunnita többségű országban is megkezdődhetnek a keresztények és más vallási vagy etnikai kisebbségek elleni népi társaságok, vérbe borítva a térséget.

„Az érvényes nemzetközi jog szerint csak az ENSZ Biztonsági Tanácsa engedélyezheti fegyverek alkalmazását egy szuverén állammal szemben. Nem megengedett minden más út, amely igazolná erőszak alkalmazását egy független és szuverén állammal szemben, és nem értékelhető másként, csak agresszióként” – mondta Putyin. Egyúttal rámutatott arra, hogy egyelőre nincsenek pontos információi arról, hogy valójában mi történt Szíriában. Ezért kell mindent alaposan kivizsgálni. Szerinte meg kell várni, hogy az ENSZ-szakértők ezzel kapcsolatban mit mondanak.

A helyzet szeptember 11-én

Londonban egy fáradt amerikai külügyminiszter arra az újságírói kérdésre, hogy milyen lépéseket tehetnek a szíriaiak, hogy elkerüljék az amerikai intervenciót, Kerry ingerülten azt válaszolta. „Adják át vegyifegyver készletük minden egyes darabját nemzetközi ellenőrzésre a jövő héten, késedelem nélkül és engedjék meg annak teljes számbavételét.” A mondat az adott pillanatban nem keltett feltűnést, hiszen ez az ajánlat már többször is elhangzott, többek között az előző heti G20 értekezleten. Vlagyimir Putyin, a szír kormány legfőbb segítője sem korábban, sem akkor nem támogatta az amerikai felvetést.

Alig fél óra múlva Moszkvában az orosz külügyminiszter, Szergej Lavrov támogatta Kerry ajánlatát. Rövid időn belül a szír külügyminiszter elméletileg beleegyezett a vegyi fegyverek nemzetközi ellenőrzésébe. Rögtön ezután Ban Ki Mun, ENSZ főtitkár New Yorkban üdvözölte a diplomáciai folyamatot és az azonnali tárgyalások megkezdését sürgette.

Washingtonban Hillary Clinton úgyszintén áttörőnek ítélte az orosz javaslatot, amit ugyan alaposan szemügyre kell venni. A volt külügyminiszter ugyanakkor megjegyezte, hogy csak az erős amerikai katonai fenyegetés hatására változott az orosz és a szír álláspont.

A Fehér Ház behatóan foglalkozik az orosz kezdeményezéssel, ha az valódi és járható út.

Ahogy Barack Obama hat televíziós interjúban elmondta, ha van diplomáciai megoldás, akkor annak ad elsőbbséget. Ugyanakkor nem állt el attól, hogy a törvényhozókat sűrítse,

szavazzák meg az esetleges katonai intervenciót.

Tovább növekszik az amerikai lakosság ellenállása, már csak mindössze 28 százalék támogatná a katonai bevetést.

A nap hőse a felelős államfériként viselkedő Vlagyimir Putyin lett Amerikában, aki sokak szerint a politikai kátyúból húzta ki a meggyengült Barack Obamát. Ha az orosz javaslatból valóban lesz valami, akkor a jelenlegi hitelvesztés után megerősödhet az amerikai elnök, amiért a háború helyett a diplomáciai megoldást választja.

Érdekes összegezést

ad a Mandiner blog „Szíria: cui bono?” cím alatt:

A jelenlegi kérdés – a felszínen – úgy hangzik: ki használt szaringázt Szíriában? Kicsit mélyebben pedig úgy szól: beavatkozik-e az USA katonailag?

A tapasztalatokat figyelembe véve valószínűnek tűnik, hogy igen.

Amennyiben igen, akkor feltehetően Aszadnak mennie kell, és az ellenzékiek győznek, az ország pedig beláthatatlan időkre anarchiába szédül. Ahogy ez történt a többi arab országgal is, ahol demokratikus átalakulások kezdődtek nyugati beavatkozással; az anarchiánál ugyanis nincs demokratikusabb dolog. Csak éppen nem túl kényelmes élni vele. Mert hiába tett meg Szaddam vagy Kadhafi titkosrendőrsége mindent, ami tőlük tellett, álmodni sem mertek volna olyan eredményes népiertásokról, amik a demokratizálódás éveiben történtek a különböző arab államokban.

A forradalmi országok törzsek, nemzetségek és maffiák csataterévé váltak, ahol igencsak olcsó dologgá vált az emberélet. A fegyverekkel elborított – számos ország szállított ilyen-olyan okokból fegyvereket az arab országokba –, gazdaságilag csődben lévő országokban mindenütt robbanásveszélyes a helyzet. Ezekben az országokban roppant magas a fiatalok aránya, és – egyéb lehetőségek híján – fegyveres forradalmárnak lenni roppant vonzó szakma.

A szíriai konfliktus minden nap újabb, kiszámíthatatlan fordulattal lepi meg a világot. **Csapó**

Endre